

Nadzor meje in temeljne pravice na zunanjih kopenskih mejah

ŽEPNA
IZDAJA

V smernicah je predstavljenih **deset napotkov za ravnanje** na enem od naslednjih petih osnovnih področij:

- **dostojanstveno** obravnavanje vseh oseb,
- prepoznavanje in napotitev **ranljivih oseb**,
- upoštevanje **pravne podlage, nujnosti in sorazmernosti** pri uporabi **sile**,
- uporaba **zaščitnih ukrepov pri zadrževanju oseb** na mejah ter
- upoštevanje postopkovnih zaščitnih ukrepov in **varovanje osebnih podatkov**.

Te smernice nikakor ne omejujejo veljavnih standardov in zaščitnih ukrepov v zvezi s temeljnimi pravicami oziroma nanje ne vplivajo negativno.

Te smernice so namenjene **uslužbencem na področju upravljanja meja v državah članicah EU, ki delajo na operativni ravni**. Pri vsakodnevnem delu naj bi jim pomagale pri izvajanju zaščitnih ukrepov v zvezi s temeljnimi pravicami iz zakonika o schengenskih mejah (Uredba (EU) št. 2016/399) in povezanega prava EU.

1.

VSAKO OSEBO OBRAVNAVAJTE DOSTOJANSTVENO, STROKOVNO IN SPOŠTLJIVO

+ 1.1

Seznajte se z osnovnimi izrazi v jezikih,

ki jih najpogosteje govorijo osebe, ki se bližajo kopenski meji ali jo prečkajo.

+ 1.2

Uporabljajte preprosta razumljiva komunikacijska orodja

(letake, plakate ali računalniška orodja) za obveščanje potnikov o naravi in cilju mejnih kontrol.

+ 1.3

Na vidnih mestih naj bodo prikazane informacije o tem,

kako vložiti pritožbo, na voljo pa naj bodo dejanski obrazci za pritožbe, vključno z otroku prijaznimi različicami.

+ 1.4

Na vprašanja odgovarjajte

konkretno in vljudno.

+ 1.5

Zagotavljajte prvo pomoč in osebe, ki potrebujejo nujno zdravstveno obravnavo, napotite k ustreznim zdravstvenim službam.

Seznajte se z ustreznimi deli **Mednarodnega zdravstvenega pravilnika Svetovne zdravstvene organizacije**, ki se uporabljajo na mejah (del IV). Uporabljajte zaščitno opremo, ki jo prejme osebje, in bodite na tekočem z ustreznimi priporočili s področja javnega zdravja.

+ 1.6

Upoštevajte starost,

spol in kulturno ozadje oseb.

+ 1.7

Poseganje v zasebnost oseb

(na primer med preverjanjem osebnih predmetov) naj bo omejeno na potrebno in sorazmerno glede na cilj ter naravo mejne kontrole.

+ 1.8

Posebno pozornost namenite ranljivim osebam.

Prilagodite svoje vedenje med pogovorom z osebami, ki imajo morda posebne potrebe (npr. z otroki, žrtvami trgovine z ljudmi ali drugih nasilnih kaznivih dejanj, nosečnicami, osebami z zdravstvenimi težavami, invalidi itd.). Zavedajte se, da so nekatere osebe morda travmatizirane. V primeru dvoma si pomagajte z **orodjem urada EASO za prepoznavanje oseb s posebnimi potrebami**.

+ 1.9

Osebe, ki so pridržane v objektih za pridržanje na vstopnih točkah ali policijskih postajah, obvestite o njihovih pravicah in postopkih, ki veljajo zanje.

To naredite takoj, ustno in pisno, v jeziku, ki ga razumejo. Natančno preberite **informativni list o pridržanju migrantov** Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in se seznanite z zaščitnimi ukrepi in materialnimi pogoji, ki jih je treba upoštevati.

+ 1.10

Kadar je to mogoče, naj bodo izmene sestavljene iz moških in žensk,

saj to krepi pristop, ki upošteva vidik spola.

Upoštevni pravni viri: *Listina, člen 1; zakonik o schengenskih mejah, uvodna izjava 7, člen 2(21) in člen 7; uredba o evropski mejni in obalni straži, člen 3(1)(a); direktiva o boju proti trgovini z ljudmi, uvodna izjava 3; direktiva o vračanju, členi 15–17; Schengenski priročnik, strani 14 in 16–17, točka 5.6. (za kontrole otrok) in Priloga VII, točka 6 zakonika o schengenskih mejah (posebna pravila); EKČP, člen 5(1)(f) in (2); standardi Evropskega odbora za preprečevanje mučenja o pridržanju migrantov; Mednarodni zdravstveni pravilnik Svetovne zdravstvene organizacije, del IV; SEU, Zakaria (C-23/12), 17. januar 2013; sodna praksa ESČP o odvzemu prostosti*

2.

NE UPORABLJAJTE SILE IN NE ZASEGAJTE LASTNINE, RAZEN ČE JE TO POTREBNO, SORAZMERNO IN UPRAVIČENO V SKLADU Z NACIONALNIM IN MEDNARODNIM PRAVOM TER PRAVOM EU, DA BI DOSEGLI LEGITIMEN CILJ

+ 2.1

Zavedajte se, da ima lahko uporaba sile različne oblike

Sem spadajo uporaba rok in telesa; uporaba kakršnih koli instrumentov za zadrževanje; uporaba orožja, vključno s strelnim orožjem, in uporaba službenih psov ali opreme.

+ 2.2

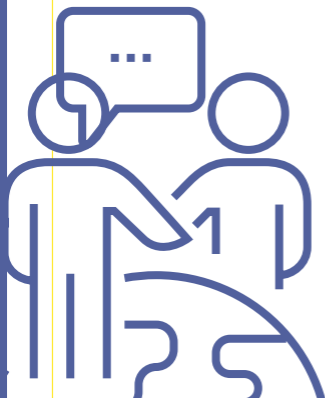
Najprej si čim bolj prizadevajte, da bi položaj rešili brez nasilja,

med drugim s prepričevanjem, pogajanjem ali mediacijo.

+ 2.3

Sprejmite vse potrebne ukrepe

za zmanjšanje tveganja poškodb in škode.

+ 2.4

Upoštevajte pravila o uporabi sile in orožja, zlasti načela nujnosti, sorazmernosti ter previdnosti.

V zvezi z uporabo posebnega orožja in opreme natančno preberite smernice v Prilogi V k **uredbi o evropski mejni in obalni straži** (Uredba (EU) 2019/1896) o pravilih glede uporabe sile s strani statutarnih uslužbencev agencije Frontex.

+ 2.5

Osebe, ki želijo vložiti pritožbo, obvestite, kako je to mogoče narediti.

Prejete pritožbe evidentirajte v skladu z uveljavljenim postopkom.

+ 2.6

Vodite evidenco vseh incidentov pri katerih je bila uporabljena sila in vseh zaseženih predmetov, razlogov in pravne podlage za njihov odvzem

(npr. dokazi v kazenskih postopkih, nevarni predmeti ali drugi razlogi) ter nadaljnjih postopkov, v katere so bili vključeni.

Upoštevni pravni viri: Listina, člani 3–4 in 17; zakonik o schengenskih mejah, Priloga II (vnos informacij); uredba o evropski mejni in obalni straži, Priloga V (uradno velja le za statutarne uslužbence agencije Frontex); EKČP, člena 2–3 in člen 1 Protokola št. 1 k EKČP, sodna praksa ESČP o členih 2–3 in 8; Temeljna načela o uporabi sile in strelnega orožja s strani uslužbencev organov kazenskega pregona Združenih narodov (ZN); Kodeks ravnanja za uslužbence organov kazenskega pregona Združenih narodov

3.

BODITE POZORNI NA TVEGANJA V ZVEZI S TEMELJNIMI PRAVICAMI PRI SODELOVANJU S SOSEDNJIMI TRETJIMI DRŽAVAMI

+ 3.1

Zavedajte se, da obstajajo stroge omejitve glede izmenjave osebnih podatkov s tretjimi državami.

Pred izmenjavo preverite, da ravnate v skladu z vsemi zahtevami v okviru prava EU in zaščite beguncev iz politike na področju varstva podatkov.

+ 3.2

Seznanite

se s tem, na kakšen način organi sosednjih tretjih držav obravnavajo osebe, ki jih prestrežejo v bližini zunanje meje EU.

+ 3.3

Če ste pristojni za posredovanje operativnih informacij sosednjim tretjim državam,

se, preden jih prosite, naj prestrežejo osebe, ki se bližajo zunanji meji EU zunaj mejnega prehoda, prepričajte, da prestrežene osebe ne bodo izpostavljene grdemu ravnanju, preganjanju ali drugim oblikam resne škode.

+ 3.4

Če je meja zavarovana z ograjo,

državljanom tretjih držav, ki prispejo do ograje in želijo zaprositi za azil, sporočite, kako lahko pridejo na kraj, kjer lahko na varnem zaprosijo za azil. Razmislite tudi o uporabi pisnih znakov.

— Upoštevni pravni viri:
Listina, člena 4 in 18; zakonik o schengenskih mejah, povezano branje členov 3–4 in 13; ESČP, N. T. in N. D. proti Španiji, 13. februar 2020

4.

PREPOZNAJTE PROSILCE ZA AZIL IN JIH ZAŠČITITE PRED VRAČANJEM

+ 4.1

Vsakršen izraz strahu pred resno škodo ali preganjanjem ali tveganja resne škode ali preganjanja v primeru vrnitve pri državljanu tretje države

obravnavajte kot željo za vložitev prošnje za mednarodno zaščito.

+ 4.2

Ne pozabite, da lahko mednarodno zaščito potrebuje kdor koli, ne glede na njegovo državljanstvo, starost ali videz.

Vaša naloga ni, da presodite, ali državljan tretje države potrebuje azil ali ne.

+ 4.3

Proaktivno iščite znake, da državljan tretje države morda želi zaprositi za azil,

kot je opisano v skupnih praktičnih orodjih Evropskega azilnega podpornega urada in agencije Frontex za uradnike, s katerimi se vzpostavi prvi stik, o **dostopu do azilnega postopka**. Bodite pozorni na to, kdo je ta oseba, kaj govori, pa tudi na tisto, kar opazite. S seboj nosite žepno knjižico.

+ 4.4

Ko ugotovite, da želi državlján tretje države zaprositi za mednarodno zaščito, mu zagotovite informacije, kako lahko zaprosi za azil,

v jeziku, ki ga razume ali za katerega se lahko smiselno domneva, da ga razume. Uporabljajte piktograme, zlasti za otroke.

+ 4.5

Če državlján tretje države pove, da želi zaprositi za azil,

ga napotite k organom, pristojnim za evidentiranje, ali, če ste za to pristojni vi, prošnjo evidentirajte ob polnem spoštovanju zaupnosti.

+ 4.6

Ne vračajte državljánov tretjih držav, ki so izrazili željo, da bi zaprosili za azil.

Prepoznajte morebitne posebne potrebe in osebo napotite k akterjem, ki zagotavljajo podporo.

— Upoštevni pravni viri: Listina, člena 18–19; **Ženevska konvencija o statusu beguncev iz leta 1951; zakonik o schengenskih mejah, člena 3–4; direktiva o azilnih postopkih, člena 6 in 8; direktiva o pogojih, člen 2(d) in (f); Schengenski priročnik, drugi del – točki 12.1. in 12.2. (prosilci za azil), ESČP, M. A. in drugi proti Litvi, 11. december 2018**

5. ZAŠČITITE ŽRTVE KAZNIVIH DEJANJ

+ 5.1

Seznanite se s kazalniki tveganja

za trgovino z ljudmi in redno nadgrajujte svoje znanje.

+ 5.2

V primeru suma na trgovino z ljudmi nemudoma ukrepajte in zaščitite domnevno žrtev ter jo ločite od domnevnega trgovca z ljudmi.

Zavedajte se, da lahko tudi žrtve trgovine z ljudmi zaprosijo za azil.

+ 5.3

Domnevne žrtve trgovine z ljudmi napotite k službam za pomoč in podporo.

Pomoč in podpora ne smeta biti pogojeni s pripravljenostjo žrtve na sodelovanje s pravosodnim sistemom.

+ 5.4

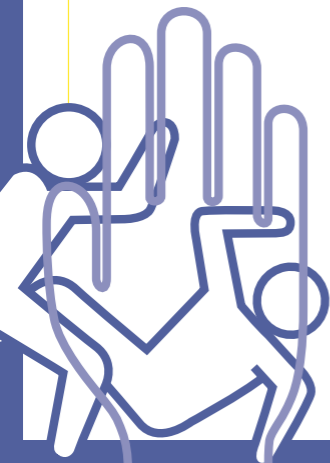
Bodite pozorni na žrtve drugih nasilnih kaznivih dejanj, vključno z nasiljem na podlagi spola.

Žrtvam zagotovite pomoč in podporo v sodelovanju z ustreznimi podpornimi organizacijami.

+ 5.5

Ohranite vse dokaze o kaznivem dejanju.

— Upoštevni pravni viri: *Listina, člen 5; zakonik o schengenskih mejah, uvodna izjava 6 in člen 16; uredba o evropski mejni in obalni straži, člen 3(1)(a) in (2); direktiva o boju proti trgovini z ljudmi, člen 11; Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima, poglavji IV in VII; Protokol proti tihotapljenju migrantov po kopnem, morju in zraku, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu*

6.

ZAŠČITITE OTROKE, KI JIH OGROŽA ZLORABA ALI NASILJE

+ 6.1

Seznajte se z zahtevami za otroke pri odhodu in prihodu v državo

(npr. dovoljenje staršev ali pisna izjava) ter z osnovnimi pojmi zaščite otrok.

+ 6.2

Otroke obvestite o njihovih pravicah in postopkih na njim prijazen način.

Prednost naj ima otrokova korist.

+ 6.3

Smernice iz priročnika VEGA agencije Frontex

uporabite za prepoznavanje in zaščito ogroženih otrok.

+ 6.4

Preverite, ali imajo osebe, ki spremljajo otroka, roditeljsko pravico, zlasti kadar otroka spremlja le ena odrasla oseba in obstajajo tehtni razlogi za sum,

da je bil otrok morda nezakonito odvzet staršem. Bodite pozorni na kakršno koli nenavadno vedenje otroka ali odraslih, ki ga spremljajo, vključno z njihovimi fizičnimi ali čustvenimi znaki, ter tako vedenje prijavite.

+ 6.5

Pri pridržanju državljanov tretjih držav, ki prečkajo ali poskušajo prečkati mejo nezakonito,

ne ločujte družin, razen kadar je to nujno potrebno in sorazmerno, da bi zaščitili družinske člane, ali je to v zadevnem primeru potrebno za namene kazenske preiskave.

+ 6.6

Opazujte in aktivno prepoznavajte otroke, ki potujejo sami.

V schengenskem informacijskem sistemu (SIS) preverite, ali je otrok prijavljen kot pogrešan.

+ 6.7

Če po kontrolah v drugi vrsti še vedno obstajajo dvomi o dobrem počutju otroka s spremstvom ali brez njega,

stopite v stik s pristojnim skrbniškim organom in/ali organom za zaščito otrok ter otroka napotite k njima.

— Upoštevni pravni viri: *Listina, člen 24; zakonik o schengenskih mejah, uvodna izjava 36 in člen 4 (splošna zaščitna klavzula o temeljnih pravicah), člen 20(1) in Priloga VII, točki 6.2 in 6.5 (posebna pravila o otrocih); uredba o evropski mejni in obalni straži, člen 3(1)(a); Schengenski piročnik, drugi del – točka 5.6.3. (mejne kontrole otrok)*

7.

UPOŠTEVAJTE POSTOPKOVNE ZAHTEVE IN ZAŠČITNE UKREPE

+ 7.1

Vse potnike, ki jih čaka kontrola v drugi vrsti, pa tudi osebe, ustavljene med varovanjem meje, strokovno, prijazno in vljudno obvestite o naravi kontrole.

To storite v jeziku, ki ga razumejo ali za katerega se lahko smiselno domneva, da ga razumejo. V primeru kontrol v drugi vrsti osebo obvestite o imenu ali službeni identifikacijski številki pripadnikov mejne straže.

+ 7.2

Prepričajte se, da mejne kontrole osebam, ki imajo pravico do prostega gibanja v Uniji,

ne preprečujejo vrnitve v državo državljanstva ali prebivališča.

+ 7.3

Pri zavrnitvi vstopa na mejnih prehodih izdajte

utemeljeno pisno odločbo v obliki schengenskega standardnega obrazca, pri čemer navedite jasne razloge za zavrnitev (dejanske in pravne).

+ 7.4

Prepričajte se, da državljan tretje države, ki mu je vstop zavrnjen, potrdi prejem obrazca,

zlasti s podpisom. Natančno preberite morebitne pripombe, ki jih oseba doda obrazcu, in po potrebi ukrepajte v zvezi z njimi.

+ 7.5

Izvod izpolnjenega standardnega obrazca izročite zadevni osebi in se prepričajte,

da razume njegovo vsebino. Po potrebi naj vam pomaga usposobljen tolmač. Razčistite vse dvome, ki jih oseba morda izrazi.

+ 7.6

Vse državljane tretjih držav, ki jim je vstop zavrjen, obvestite o pritožbenih postopkih.

To storite ustno in s standardnim obrazcem.

+ 7.7

Predložite pisni seznam kontaktnih točk, ki lahko podajajo informacije o strokovnjakih, ki zagotavljajo pravno pomoč.

Takšen seznam objavite na vidnih točkah na mejnih prehodih.

+ 7.8

Če se med obravnavo pritožbe ugotovi, da je bila zavrnitev vstopa neutemeljena,

popravite razveljavljeni vstopni žig ter opravite vse druge potrebne razveljavitve in popravke.

+ 7.9

Vsako zavrnitev vstopa evidentirajte v registru, skupaj z razlogi zanjo.

+ 7.10

Kadar med varovanjem meje ustavite neevidentirane osebe in jih prosite, naj pojasnijo svoje razloge za prisotnost na mejnem območju,

komunicirajte v jeziku, ki ga domnevno razumejo. V primeru ovir pri sporazumevanju naj vam pomaga usposobljen tolmač.

+ 7.11

Če so po pridržanju osebe med varovanjem meje potrebni nadaljnji ukrepi,

osebo pripeljite na najbližjo postajo mejne straže in opravite razgovor s posameznikom v jeziku, ki ga oseba domnevno razume. Po potrebi naj vam pomaga usposobljen tolmač.

+ 7.12

Državljanom tretjih držav, ki so bili pridržani, ko so prečkali zeleno mejo, dajte zadostno priložnost,

da predstavijo argumente zoper svojo odstranitev, in preučite njihove posamezne okoliščine. Obvestite jih, da imajo pravico do pritožbe zoper kakršno koli izdano odločbo.

Upoštevni pravni viri:

Listina, člen 41; **zakonik o schengenskih mejah**, uvodna izjava 7, členi 4 in 13–14 ter Priloga V, del A (zavrnitev vstopa) in del B (standardni obrazec); SEU, Air Baltic (C-575/12), 14. september 2014; **Schengenski priročnik**, drugi del – točke 1.3. (mejna kontrola), 8.4. in 8.7. (zavrnitev vstopa) – ter tretji del (varovanje meje); ESČP, Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji, 23. februar 2012; ESČP, N. T. in N. D. proti Španiji, 13. februar 2020, in ESČP, Asady in drugi proti Slovaški, 25. marec 2020

8.

SPREJMI TE VSE POTREBNE UKREPE ZA VARSTVO OSEBNIH PODATKOV

+ 8.1

Poskrbite, da so vsi osebni podatki, vključno z zdravstvenimi podatki in drugimi občutljivimi podatki,

zbrani in obdelani v skladu s pravili o varstvu podatkov.

+ 8.2

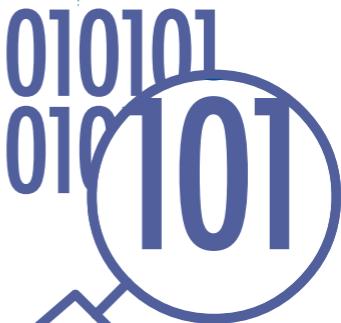
Vse potnike obvestite o obdelavi njihovih osebnih podatkov, tudi o tem, kateri podatki se obdelujejo,

za kakšen namen in kdo bo imel dostop do njih. Za boljše razumevanje uporabite letake ali plakate.

+ 8.3

Ko odvezamete prstne odtise za sistem Eurodac,

upoštevajte smernice s kontrolnega seznama agencije FRA za ravnanje v skladu s temeljnimi pravicami pri pridobivanju prstnih odtisov za Eurodac [tu].

+ 8.4

Ko osebam odvzamete odtise za Eurodac, jih o tem ustrezno obvestite.

Uporabite lahko brošuro, ki jo je Agencija EU za temeljne pravice pripravila skupaj s skupino za usklajevanje nadzora sistema Eurodac [tu].

+ 8.5

Osebe obvestite, kako lahko dostopajo do svojih shranjenih osebnih podatkov in pridobijo kopijo ter kakšni ukrepi so jim

na voljo za popravek ali izbris netočnih ali nezakonito shranjenih informacij.

+ 8.6

Potnikom zagotovite kontaktne podatke pristojnih nacionalnih organov,

vključno z organi za varstvo podatkov, da bodo lahko uveljavili svoje pravice.

Upoštevni pravni viri: Listina, člen 8; splošna uredba o varstvu podatkov, poglavje 3; Direktiva (EU) 2016/680, poglavje 3; uredba o Schengenskem informacijskem sistemu (SIS) pri mejnih kontrolah (2018/1861), poglavje 9; uredba o SIS pri policijskem sodelovanju (2018/1862), poglavje 16; uredba o Vizumskem informacijskem sistemu (VIS) (767/2008), poglavje 6; uredba Eurodac (603/2013), člen 29; uredba o sistemu vstopa/izstopa (SVI) (2017/2226), člena 50 in 52; uredba o Evropskem sistemu za potovalne informacije in odobritve (ETIAS) (2018/1240), člen 64; uredbi o interoperabilnosti 2019/817 in 2019/818, člena 47-48; Schengenski priročnik, strani 14, 16

9.

SODELUJTE Z ORGANI ZA ZAŠČITO ČLOVEKOVIH PRAVIC IN HUMANITARNIMI ORGANIZACIJAMI

+ 9.1

Seznajte se s pristojnostmi in pooblastili neodvisnih nacionalnih, evropskih in mednarodnih organov in agencij za spremljanje zaščite temeljnih pravic in beguncev ter drugih organizacij,

prisotnih na meji, ter spoštujte njihove pristojnosti in pooblastila. Omogočite jim dostop do informacij, dokumentov in oseb v skladu s pravnim redom.

+ 9.2

Seznajte se z vsemi smernicami, ki jih ti organi

izdajo v zvezi s spoštovanjem temeljnih pravic v okviru dejavnosti upravljanja meja.

— Upošteveni pravni viri: **uredba o evropski mejni in obalni straži**, člen 3(1)(e) in (2) ter člen 110; **direktiva o azilnih postopkih**, člen 29; **Evropska konvencija o preprečevanju mučenja (ETS št. 126)**, člena 2–3

+ 9.3

Komunikacija z njimi naj bo vpljudna in v duhu sodelovanja,

pri čemer spoštujte pravice do dostopa do informacij, dokumentov in ljudi iz pravnih instrumentov, ki določajo njihove posamezne mandate.

+ 9.4

Seznajte se z vlogo opazovalcev spoštovanja temeljnih pravic agencije Frontex

in jih podpirajte pri izpolnjevanju nalog.

10.

VZEMITE SI ČAS ZA UČENJE IN RAZVOJ

+ 10.1

Redno se udeležujte usposabljanj

na področju temeljnih pravic, ki med drugim vključujejo usposabljanje, kako uporabljati silo, tudi s praktičnimi vajami in simulacijami na terenu.

+ 10.2

Osebj, ki ga nadzirate, omogočite, da se redno ustrezno usposablja,

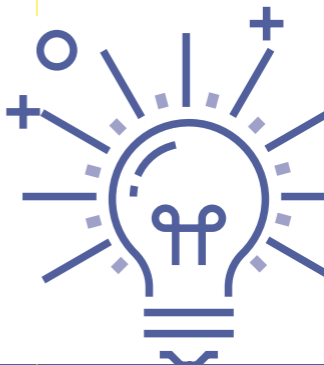
tudi na področju prve pomoči ter zdravja in dobrega počutja osebja, da bi nenehno izboljševali v storitev usmerjeno in profesionalno vedenje.

+ 10.3

Naučite se govoriti jezike,

potrebne za izvajanje vaših nalog, in osvežite njihovo znanje.

— *Upoštevni pravni viri:*
zakonik o schengenskih mejah, člen 16(1); uredba o evropski mejni in obalni straži, uvodna izjava 51, člen 3(2) in člen 62; direktiva o boju proti trgovini z ljudmi, uvodna izjava 25 in člen 18(3); direktiva o azilnih postopkih, člen 6(1)

FRA — AGENCIJA EVROPSKE UNIJE ZA TEMELJNE PRAVICE
fra.europa.eu

 facebook.com/fundamentalrights

 twitter.com/EURightsAgency

 linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

© Agencija Evropske unije za temeljne pravice, 2022

© Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2022

Print ISBN 978-92-9461-857-3
doi:10.2811/89877
TK-01-20-460-SL-C

PDF ISBN 978-92-9461-869-6
doi:10.2811/388125
TK-01-20-460-SL-N

Ikone/Ilustracije: © iStock.com/Marvid; © iStock.com/Varijanta; © iStock.com/da-vooda

Rokopis dokončan 2020.

Urad za publikacije
Evropske unije